

مدرسه‌ای در کوله پشتی

یادگیری سیار

مریم فرحمند

کارشناس ارشد تکنولوژی آموزشی

اشاره

دکتر فرح بنیتی یوسپ، عضو هیئت علمی «گروه برنامه‌ریزی درسی و فناوری آموزشی»، و نیز معاون آموزشی «مرکز توسعه و برنامه‌ریزی دانشگاه مالایا» در مالزی است. او که در دورشته برنامه‌ریزی درسی و فناوری آموزشی، و طراحی تعامل انسان و رایانه از «دانشگاه آیووا» آمریکا مدرک دکترا دارد، تقدیرنامه استاد برتر را از دانشگاه مالایا و جایزه مقاله برجسته را از انجمن مشهور ارتباطات آموزشی و فناوری آمریکا دریافت کرده است. تحقیقات او در زمینه آموزش عالی، وب ۲/۰، رسانه‌های اجتماعی، بازی‌های آموزشی و یادگیری سیار است. با او درباره یادگیری سیار گفت‌وگوی کوتاهی داشته‌ایم.

براساس تجربیات و مشاهدات من، نخستین محدودیت یادگیری سیار، این است که یادگیرنده حتماً باید به اینترنت دسترسی داشته باشد. در محیط سیار فقط شما در صورتی می‌توانید یاد بگیرید که به اینترنت متصل باشید. در غیر این صورت یادگیری تقریباً برای شما غیر ممکن خواهد بود. البته در صورتی از برنامه‌های بومی استفاده کنید که نیازی به دسترسی به اینترنت ندارند. دومین محدودیت این است که با اینکه قیمت این گونه وسایل کاهش پیدا کرده است، همه نمی‌توانند آن‌ها را بخرند و همه امکان مالی خرید این وسایل را ندارند. همین موضوع بین کسانی که می‌توانند این دستگاه‌ها را داشته باشند و کسانی که نمی‌توانند، شکاف ایجاد می‌کند.

تفاوت عمده بین یادگیری سیار و آموزش الکترونیک چیست؟

پژوهشگران در این زمینه عقاید متفاوتی دارند. من فکر می‌کنم یادگیری الکترونیکی خیلی بیشتر به وب و آموزش بر اساس وب مربوط است. بنابراین آموزش می‌تواند با بسیاری دستگاه‌های دیگر قابل دسترس باشد. شما می‌توانید از رایانه رومیزی استفاده کنید. اما یادگیری سیار به وسیله فناوری سیار فراهم شده است. آموزش الکترونیک فراگیرتر از یادگیری سیار است. به علاوه، بیشتر مبتنی بر محتواست. با آموزش الکترونیک به محتوای آموزش الکترونیک اشاره می‌کنید که برای اهداف آموزشی به کار گرفته می‌شوند. در حالی که یادگیری سیار نه تنها به یادگیری مواد آموزشی، بلکه به مطلع شدن سایر مواد غیرآموزشی اشاره دارد؛ مانند اخبار یا فیلم‌هایی که حتی به موضوع آموزشی خاصی مربوط نیستند.

آیا شما یادگیری سیار را روشی جداگانه در نظر می‌گیرید یا آن را ابزاری می‌بینید که باید با شیوه‌های دیگر ترکیب شود تا مؤثر باشد؟

باور من این است که اگر آموزش سیار در محیط ترکیبی یکپارچه شود، اثر آن بیشتر خواهد بود. زیرا مخصوصاً در کشورهای در حال توسعه، همه به دستگاه‌های همراه دسترسی ندارند. دیگر اینکه مردم هنوز برای حضور فیزیکی و واقعی معلم ارزش قائل‌اند، نه به حضور مجازی او. تعامل دیداری هنوز برای بسیاری از مردم مهم است و این گونه راحت‌تر هستند؛ مخصوصاً در مالزی. بنابراین من براساس تجربیاتم و آزمون

شما فعالانه در زمینه «یادگیری سیار» تحقیق کرده‌اید. یادگیری سیار را چگونه تعریف می‌کنید؟

در یک تعریف ساده، یادگیری سیار آن گونه یادگیری است که از طریق دستگاه‌های متحرک و سیار فراهم می‌شود. به وسیله دستگاه‌های متحرکی مانند تلفن هوشمند، رایانه، نوت‌بوک و... شما از طریق اینترنت می‌توانید مفاهیم گوناگون را یاد بگیرید و هر جا که باشید یا هر زمان که نیاز داشته باشید به منابع یادگیری دسترسی داشته باشید.

نقاط قوت و ضعف استفاده از این شیوه در آموزش چیست؟

فکر می‌کنم یکی از نقاط قوت یادگیری سیار، اندازه دستگاه است. هنگامی که شما در مورد یادگیری سیار صحبت می‌کنید، به این معنی است که یادگیری سیار و متحرک است و وسیله‌ای را که از آن استفاده می‌کنید، می‌توانید به هر جایی که می‌خواهید، ببرید. چون اندازه‌اش کوچک است، می‌توانید آن را در جیب، کیف و یا حتی کف دست خود جا دهید. این یعنی اگر برای یادگیری از آن استفاده می‌کنید، هر جا می‌توانید یاد بگیرید. من فکر می‌کنم که این ویژگی از نقاط قوت اصلی این شیوه است.

نکته خوب در مورد یادگیری سیار ویژگی لمسی بودن آن است. اشاره من به افراد دارای معلولیت است. افرادی که سندرم بیش‌فعالی دارند، می‌توانند به وسیله لمس کردن یاد بگیرند و نیازی ندارند که کلیک یا تایپ کنند. فقط لازم است لمس کنند و این شیوه از کار کردن با رایانه‌های عادی آسان‌تر است.

محدودیت استفاده از برنامه‌های سیار در واقع اندازه صفحه نمایش دستگاه‌های سیار است. اگر به دستگاه‌های قابل حمل (جیبی) نگاه کنید، اندازه صفحه نمایش آن‌ها بسیار کوچک‌تر از رایانه رومیزی یا نوت‌بوک شماست. طراحان باید در مورد محتوایی که در اندازه صفحه نمایش ظاهر می‌شود، فکر کنند. نمی‌شود که متن زیادی روی آن قرار داد، چون در این حالت دانش‌آموزان باید صفحه را مدام به بالا و پایین حرکت بدهند و علاقه خود را به محتوا از دست می‌دهند.

دوم اینکه فکر می‌کنم محتوایی که نیاز به آموزش دارد، باید به موضوعات خردتر تقسیم شود. برای مثال، می‌خواهید موضوعی را آموزش دهید، شاید بهتر باشد به جای تقسیم موضوع به دو یا سه قطعه که به صورت عادی برای آموزش الکترونیک طراحی می‌کنید، موضوع را به ۱۰ قطعه کوچک‌تر تقسیم کنید.

سوم اینکه بهتر است به طراحی تصویرهای بیشتری اضافه کنیم و از ظرفیت کامل فناوری یادگیری سیار، با اضافه کردن فیلم، صدا و... بهره بگیریم تا برای مخاطب بیشتر جذاب باشد.

• آیا برای بهره بردن از یادگیری سیار محدودیت سنی وجود دارد؟

من فکر نمی‌کنم برای یادگیری سیار از این نظر محدودیتی وجود داشته باشد. امروزه کودکان با لمس کردن تلفن‌های هوشمند به راحتی می‌توانند با این گونه وسایل کار کنند. اگر به یادگیری با دید وسیعی نگاه کنید، یادگیری فقط به آموزش موضوعات خاص در مدرسه محدود نمی‌شود. کودکان حتی با نگاه کردن به فیلم‌ها هم دریافتهایی دارند. بنابراین اگر به یادگیری غیر رسمی فکر کنید، هیچ محدودیت سنی برای یادگیری سیار وجود ندارد. اما اگر یادگیری سیار را به محیط رسمی آموزشی مثل مدرسه‌ها ببرید، مطمئناً طراحی محتوای آموزشی برای هر سن خاص باید به‌طور ویژه تغییر کند و اصلاح شود.

* پی‌نوشت

1. Farrah Dina Binti Yusop
2. Association for Communication and Technology
3. Mobile learning

فناوری در کلاس‌هایم اعتقاد دارم که آموزش مؤثر، آموزشی است که هر دو روش را با هم ترکیب کند و تنها از یادگیری سیار استفاده نکند. یادگیری سیار می‌تواند به وسیله جلسات دیداری پشتیبانی شود، البته نه جلسات روزانه دیداری. برای مثال، در ۱۴ هفته می‌توانید چند هفته را به صورت برخط (آنلاین) آموزش داشته باشید و سپس چند جلسه را هم به صورت دیداری تا یکدیگر را کامل کنند.

• معلمان به چه مهارت‌هایی برای پیاده‌سازی یادگیری سیار در برنامه درسی خود نیاز دارند؟

من هنوز به مهارت‌های پداگوژی باور دارم. فکر می‌کنم مهم نیست که قرار است چه فناوری را در کلاس به کار ببریم، مهم این است که معلمان نیاز دارند جنبه پداگوژی فناوری را درک کنند. معلمان باید درک کنند که چگونه فناوری می‌تواند به ارتقای یادگیری دانش‌آموزان و روش تدریس کمک کند. برای مثال، پادکست فقط شناسایی پادکست نیست. معلمان باید بدانند که چگونه پادکست می‌تواند به تدریس موضوعی خاص در برنامه درسی‌شان کمک کند.

دومین موضوع مهم این است که معلمان امکانات فناوری را درک کنند. برای مثال، کدام قابلیت در «فیس‌بوک» می‌تواند گفت‌وگو با دانش‌آموزان را بهبود بدهد، یا کدام ویژگی در فیس‌بوک می‌تواند برای

تبادل پرونده‌های الکترونیک یا تکالیف برخط مفید باشد. بنابراین اگر شما واقعاً قابلیت‌های فناوری را درک نکنید، فناوری برایتان مؤثر نخواهد بود. سومین اصل درک محتوای خاص یا موضوع خاص است که می‌تواند توسط فناوری تکمیل شود. بدین معنا که به عقیده من، هر موضوعی را نمی‌توان به راحتی به وسیله فناوری پشتیبانی کرد. موضوعات خاصی که به تجسم یا نشان دادن مراحل یا استفاده از ابزار پویانمایی نیاز دارند، بسیار قابلیت استفاده دارند.

اما موضوعاتی که دارای ماهیت گفت‌وگویی هستند و به محاوره بین معلم و دانش‌آموز نیاز دارند بهتر است که از طریق دیداری انجام شوند.

• چه معیارهایی باید در طراحی برنامه آموزشی سیار در نظر گرفته شوند؟

